

**Маріупольський державний університет
Кафедра практичної психології**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОКЗП 1.1.3 «ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ ЦНС ТА ВНД»

Освітньо-професійна програма «Практична психологія»

спеціальність 053 «Психологія»

Факультет філології та масових комунікацій

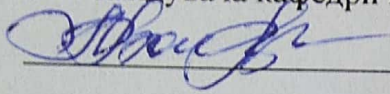
2020- 2021 рік

Робоча програма з навчальної дисципліни «**Психофізіологія ЦНС та ВНД**» для студентів ОКР «Бакалавр» освітньо-професійної програми «Практична психологія» спеціальності 053 «Психологія».

Розробник: старший викладач кафедри практичної психології Ткач Ірина Олександрівна

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри практичної психології
Протокол від «27» серпня 2020 року, № 1

В.о. завідувача кафедри практичної психології

_____ (Варава Л.А.)

© Ткач І.О., 2020 рік

© МДУ, 2021 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 9	03 Соціально-поведінкові науки	Нормативна дисципліна загальної підготовки	
	053 «Психологія»		
Модулів – 2	«Практична психологія»	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин - 270		1-й	1-й
		Семестр	
		1,2 -й	1,2 -й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента - 3		42 год.	16 год.
		Практичні, семінарські	
	48 год.	20 год.	
	Самостійна робота		
	178 год.	232 год.	
	Індивідуальні завдання:		
2 год	2 год.		
		Вид контролю: залік, екзамен	

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 33% /66%

для заочної форми навчання -14% /86%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни: вивчення теоретичних і практичних основ будови та функціонування організму людини в період його росту та розвитку. Навчання майбутнього фахівця знанням, вмінням та навичкам раціонально і фізіологічно обґрунтовано будувати психологічний процес з урахуванням вікових особливостей організму у різні вікові періоди, а також озброїти майбутнього психолога практичними основами дотримання гігієнічних потреб психолого-педагогічного процесу і знаннями формування, укріплення та зберігання здоров'я людини різних вікових груп.

Завдання дисципліни:

- оволодіння студентами науковими знаннями щодо будови і функціонування організму у різні вікові періоди;
- вивчення анатоμο-фізіологічних особливостей організму на різних етапах його розвитку;
- вивчення механізмів зберігання гомеостазу у всіх сферах біопсихосоціальної системи людини;
- освоєння методів оцінки рівня фізичного розвитку, визначення функціональних можливостей основних систем організму;
- формування уявлень про зв'язок здоров'я людини з зовнішнім середовищем та способом життя;
- оволодіння технологіями збереження здоров'я.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі. Навчальна дисципліна «Психофізіологія ЦНС та ВНД» є дисципліною загальної підготовки.

Передумови вивчення: Дисципліна «Фізіологія ЦНС та ВНД» є базовою для вивчення та розуміння фахових дисциплін з психології. Дисципліна формує знання та вміння, які б сприяли системному підходу в діяльності щодо аналізу психологічних процесів, явищ та індивідуально-психічних властивостей людини.

Результати навчання. Згідно з вимогами освітньої програми здобувачі вищої освіти мають набути наступні компетентності: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК-1); знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК-2); здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК-4); здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології(СК-1); здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ (СК-2); здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (СК-3); здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел (СК-4); здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну допомогу відповідно до запиту (СК-9); здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (СК-11); здатність опановувати власні психоемоційні стани, використовувати внутрішній адаптаційний потенціал, усвідомлювати та підсилювати власні індивідуальні ресурси (СК-15).

Відповідно до ОП «Практична психологія» у студентів формуються такі результати навчання: аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання (ПР-1); розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань (ПР-2); обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел (ПР-4); формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження (ПР-6); презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців (ПР-8); формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника (ПР-10); взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності (ПР-13); відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (ПР-15); вживати ефективні заходи щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії (ПР-18).

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- методологічні основи дисципліни «Психофізіологія ЦНС та ВНД»;
- особливості будови та функціонування організму людини на різних етапах онтогенезу;
- будову і закони функціонування вищої нервової діяльності;
- механізми збереження фізичного і психічного здоров'я та вплив факторів навколишнього середовища на стан здоров'я дітей і підлітків;
- принципи здорового образу життя.

вміти:

- застосовувати отримані знання в професійній діяльності у відповідності з потребами і можливостями дітей та підлітків;
- оцінювати психічний і фізичний стан здоров'я дітей та підлітків;
- враховувати індивідуальні і вікові особливості розвитку організму в процесі виховання, навчання, психологічного втручання;
- використовувати сучасні інформаційні технології в професійній діяльності;
- вміти крізь призму набутих знань пояснювати нейрофізіологічні основи психічної діяльності людини.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Історія розвитку фізіології ЦНС і ВНД. Нервова система як фізіологічна система організму.

Визначення «Психофізіологія ЦНС та ВНД» як навчальної дисципліни, її завдання та зв'язок з іншими дисциплінами. Завдання фізіології ЦНС і ВНД. Коротка історія фізіології. Основні поняття фізіології. Поняття про регуляторні системи організму. Загальний план будови НС людини, функції її відділів. Уявлення про ВНД з часів Давньої Греції. Вчення про ВНД І. П. Павлова Радянський період розвитку знань про НС і ВНД. Внесок українських вчених у галузь фізіологічних знань з проблем НС і ВНД. Взаємозв'язок фізіології ВНД із нейрофізіологією. Зв'язок окремих функцій ЦНС і поведінки від стану утворень НС, значення біохімічних і біофізичних процесів у нервових структурах для формування стану нервових процесів. ВНД як основа вивчення закономірностей психічних станів і психофізіологічних напружень організму. Основні завдання ВНД — вивчення закономірностей роботи мозку, пам'ять, навчання, поведінка, свідомість тощо. Сучасні уявлення про механізми формування поведінкового акту.

Основні поняття: психофізіологія, фізіології Центральної нервової системи, вища нервова діяльність, нервові процеси,

Тема 2. Закономірності росту та розвитку організму людини.

Значення досліджень в галузі вікової фізіології для психології. Вікова періодизація. Особливості розвитку організму людини в різні періоди її життя.

Основні поняття: еволюція, фізіологія, онтогенез, філогенез.

Тема 3. Фізіологія опірно-рухового апарату людини. Вікові особливості розвитку.

Поняття про структуру і функціональну організацію опірно-рухового апарату людини. Властивості, состав і будова кісток. Сполучення кісток. Загальний огляд скелету людини. Основні групи м'язів. Робота та стомлення м'язів. Вікові особливості опірно-рухового апарату людини. Фізичний розвиток. Типи конституції. Осанка.

Основні поняття: опірно-рухова система, кістки, м'язи, скелет, ріст, розвиток, конституція, осанка.

Тема 4. Внутрішнє середовище організму. Склад і властивості крові. Вікові особливості складових внутрішнього середовища.

Поняття про внутрішнє середовище організму та його структуру. Тканинна рідина: характеристика, функції. Лімфа: склад, основне значення для життєдіяльності організму. Кров: важливі функції, кількість, структурні елементи.

Плазма, сироватка крові. Осмотичний тиск та рН реакції внутрішнього середовища організму. Характеристика формених елементів крові, їх значення для процесів життєзабезпечення. Гемостаз як біологічний процес. Групи крові та резус-фактор. Імунітет та імунологічні порушення.

Основні поняття: внутрішнє середовище, тканинна рідина, лімфа, кров, плазма, сироватка, осмотичний тиск, рН реакції, еритроцити, гемоглобін, лейкоцити, тромбоцити, гемостаз, група крові, резус-фактор, імунітет, алергія.

Тема 5. Фізіологія серцево-судинної системи. Вікові особливості розвитку та функціонування.

Будова і вікові особливості серцево-судинної системи. Серце – головний орган системи кровообігу: топографія, розміри, зовнішня та внутрішня будова, вікові особливості будови. Робота серця. Фази серцевої діяльності. Основні показники функціонування серця. Кровоносні судини: види, будова, фізіологічне значення. Анатомічний склад та фізіологічні особливості великого та малого кіл кровообігу. Фізіологічні параметри функціонування серцево-судинної системи та їх вікові особливості. Регуляція діяльності серцево-судинної системи. Позитивні та негативні впливи на розвиток та функції серцево-судинної системи. Лімфатична система: склад, функції. Кровотворні органи.

Основні поняття: серцево-судинна система, серце, серцевий цикл, систола, діастола, систолічний об'єм, хвилинний об'єм крові, артерії, вени, капіляри, велике коло кровообігу, мале коло кровообігу, пульс, артеріальний тиск, систолічний тиск, діастолічний тиск, пульсовий тиск, лімфатичні судини, лімфатичні вузли, кістковий мозок, селезінка, тимус.

Тема 6. Фізіологія дихальної системи. Вікові особливості розвитку та функціонування органів дихання.

Будова і функції органів дихання. Особливості будови дихальних шляхів. Носова порожнина: особливості будови, функції, вікові відмінності. Носоглотка. Гортань: будова, функції, вікові особливості. Трахея: особливості будови. Бронхи та бронхіальне дерево. Легені: анатоμο-фізіологічні та вікові особливості. Ацинус – структурно-функціональна одиниця легенів. Фізіологічні механізми зовнішнього дихання. Обмін газів в легенях і тканинах. Регуляція дихання. Основні фізіологічні параметри функціонування дихальної системи та їх вікові зміни. Позитивні й негативні впливи на діяльність дихальної системи організму.

Основні поняття: органи дихання, дихальні шляхи, порожнина носа, носоглотка, гортань, трахея, бронхи, бронхіоли, бронхіальне дерево, легені, ацинус, зовнішнє дихання, вдих, видих, газообмін, тканинне дихання.

Тема 7. Фізіологія травної системи. Вікові особливості розвитку та функціонування.

Поняття та значення травлення для життєдіяльності організму. Ферменти: поняття, групи. Будова та функції органів травлення. Травний канал: ротова порожнина, глотка, стравохід, шлунок, тонкий і товстий кишечник; анатомо-фізіологічні та вікові особливості. Травні залози: слинні, підшлункова, печінка; будова й фізіологічне значення для процесу травлення і життєдіяльності організму. Регуляція діяльності органів травлення.

Основні поняття: травна система, ферменти, травлення, ротова порожнина, зубна формула, слина, глотка, стравохід, шлунок, шлункова секреція, тонкий кишечник, товстий кишечник, підшлункова залоза, печінка.

Тема 8. Обмін речовин та енергії як основна функція живого організму. Вікові особливості.

Поняття про обмін речовин та енергії. Обмін білків. Значення білків для життєдіяльності організму. Азотистий баланс. Специфічність білків. Вікові відмінності в обміні білків. Регуляція білкового обміну. Жировий обмін. Функції жирів в організмі людини. Біологічна цінність ліпідів. Вікові потреби у жирах. Регуляція ліпідного обміну. Вуглеводний обмін. Вікові відмінності у потребі вуглеводів. Прості та складні вуглеводи. Регуляція вуглеводного обміну. Водно-мінеральний обмін. Значення води для життєдіяльності організму. Вікові потреби у воді. Регуляція водно-мінерального обміну. Значення вітамінів у житті людини, вікові потреби. Енергетичний обмін. Калорійність. Основний та загальний обмін. Терморегуляція. Теплопродукція та тепловіддача. Особливості терморегуляції у дітей та підлітків.

Основні поняття: обмін речовин, білки, замінні амінокислоти, незамінні амінокислоти, ліпіди, насичені жирні кислоти, ненасичені жирні кислоти, вуглеводи, вода, мінеральні речовини, вітаміни, обмін енергії, калорійність, основний обмін.

Тема 9. Фізіологія видільної системи. Анатомо-фізіологічні вікові особливості.

Функції системи виділення. Поняття про процес виділення. Будова та вікові особливості органів виділення. Нирки: будова, структура. Нефрон – структурно-функціональна одиниця нирки. Особливості ниркового кровообігу. Вікові особливості будови та діяльності нирок. Сечовід, сечовий міхур, сечівник: анатомо-фізіологічні особливості. Фази утворення сечі. Діурез. Вікові відмінності у кількості і складі сечі. Регуляція сечовиділення. Фактори забезпечення нормального функціонування нирок.

Основні поняття: система виділення, процес виділення, нирки, нефрон, нирковий кровообіг, сечовід, сечовий міхур, сечівник, фільтрація, реабсорбція, канальцева секреція, діурез.

Тема 10. Вікова фізіологія статеві системи.

Чоловічі статеві органи: внутрішні та зовнішні; будова, функції. Чоловічі статеві залози, простата, бульбоуретральні залози. Склад сперми. Статевий член, мошонка. Анатомо-фізіологічні вікові особливості чоловічих статевих органів. Жіночі статеві органи: внутрішні та зовнішні; будова, функції. Яєчники, маточні труби, матка: функціональні особливості. Піхва, великі та малі статеві губи, клітор. Анатомо-фізіологічні вікові особливості жіночих статевих органів. Овуляція і менструальний цикл. Регуляція діяльності статевої системи.

Основні поняття: статеві система, яєчко, сперматозоїди, сперма, простата, бульбоуретральні залози, статевий член, мошонка, яєчники, фолікули, маточні труби, матка, піхва, великі та малі статеві губи, клітор, овуляція, менструальний цикл.

Тема 11. Фізіологія ендокринної системи. Вікові особливості розвитку та функціонування.

Поняття про залози внутрішньої секреції. Гормони та їх значення. Гіпофіз: анатомо-фізіологічні та вікові особливості. Щитовидна залоза: розвиток, фізіологічне значення. Паращитовидні залози. Наднирники: гормони, значення. Ендокринна функція підшлункової залози. Ендокринна частина статевих залоз. Епіфіз: розвиток, фізіологія. Стрес у житті сучасної людини. Фізіологічні механізми виникнення стресу.

Основні поняття: ендокринний апарат, гормони, гіпофіз, щитовидна залоза, паращитовидні залози, наднирники, параганглії, інсулін, естрогени, андрогени, епіфіз, стрес.

Тема 12. Фізіологія нервової системи. Вікові особливості.

Загальна морфо-функціональна будова нервової системи. Фізіологічне значення нервової системи для життєдіяльності людського організму. Основні відділи нервової системи. Частини нервової системи за функціональними властивостями. Спинний мозок: будова, функції, вікові особливості. Головний мозок: будова, відділи, функціональне значення окремих частин, анатомо-фізіологічні вікові відмінності. Вегетативна нервова система: особливості будови, функції. Периферична нервова система: будова, фізіологічне значення.

Основні поняття: нервова система, нейрон, нейроглія, аксон, дендрити, синапси, нервові центри, центральна нервова система, спинний мозок, головний мозок, кора, півкулі, проміжний мозок, середній мозок, задній мозок, мозочок, довгастий мозок, симпатична нервова система, парасимпатична нервова система, медіатори, периферична нервова система, провідні шляхи головного та спинного мозку.

Тема 13. Фізіологія сенсорних систем. Розвиток і вікові особливості органів чуття.

Загальні властивості рецепторів. Поняття про аналізатори. Зорова сенсорна система. Слухова сенсорна система. Вестибулярний аналізатор. Аналізатори нюху та смаку. Шкірна сенсорна система. М'язово-суставний аналізатор. Вісцеральний аналізатор.

Основні поняття: рецептори, аналізатор, сенсорні системи.

Тема 14-15. Фізіологія та вікові особливості вищої нервової діяльності.

Поняття про вищу нервову діяльність. Рефлекс, рефлексорна діяльність. Безумовні рефлекси. Питома вага безумовних рефлексів в залежності від віку людини та інших факторів. Умовні рефлекси: поняття, умови утворення, класифікація. Відмінності умовних і безумовних рефлексів. Вікові особливості умовних рефлексів. Зовнішнє та внутрішнє гальмування. Фізіологія сну і сновидінь. Вікові особливості сну. Пам'ять як психічний процес. Перша та друга сигнальні системи. Свідомість. Мислення. Типи вищої нервової діяльності. Фізіологічні механізми працездатності, стомлення, перевтоми.

Основні поняття: вища нервова діяльність, рефлекс, безумовні рефлекси, умовні рефлекси, зовнішнє гальмування, внутрішнє гальмування, сон, пам'ять, перша сигнальна система, друга сигнальна система, свідомість, мислення, типи вищої нервової діяльності, працездатність, стомлення, перевтома.

Тема 16. Валеологія як наука. Здоровий спосіб життя. Фізіолого-гігієнічні основи харчування, режиму дня, закаливання.

Поняття про валеологію. Предмет і завдання валеології як науки та навчальної дисципліни. Загальні основи гігієни. Харчування як фактор, що визначає стан здоров'я та працездатність організму. Гігієна харчування, режим харчування, основи раціонального харчування. Особливості харчування організму, який розвивається. Гігієнічні основи закаливання, види і принципи закаливання. Загальне уявлення про здоровий образ життя. Позитивні та негативні фактори, що впливають на стан здоров'я людини. Фізіологічні основи покращення здоров'я людини у різному віці.

Основні поняття: валеологія, гігієна, харчування, стан здоров'я, працездатність, гігієна харчування, режим харчування, раціональне харчування, закаливання, здоровий образ життя.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Тема 1. Історія розвитку фізіології ЦНС і ВНД. Нервова система як фізіологічна система організму.	15	2	2			11		1	1			15
Тема 2. Закономірності росту та розвитку організму людини	15	2	2			11		1	1			15
Тема 2. Фізіологія опірно-рухового апарату людини. Вікові особливості розвитку	15	2	2			11		1	1			15
Тема 3. Внутрішнє середовище організму. Склад і властивості крові. Вікові особливості складових внутрішнього середовища	20	4	4			12		1	2			15
Тема 4. Фізіологія серцево-судинної системи. Вікові особливості розвитку та функціонування	20	4	4			12		1	2			15
Тема 5. Фізіологія дихальної системи. Вікові особливості розвитку та функціонування органів дихання	18	2	4			12		1	2			15
Тема 6. Фізіологія травної системи. Вікові особливості розвитку та функціонування	20	4	4			12		1	2			15
Тема 7. Обмін	18	2	4			12		1	1			15

речовин та енергії як основна функція живого організму. Вікові особливості													
Тема 8 Фізіологія видільної системи. Анатомо-фізіологічні вікові особливості	16	2	2			12		1	1			15	
Тема 9. Вікова фізіологія статевої системи	15	2	2			11		1	1			15	
Тема 10. Фізіологія ендокринної системи. Вікові особливості розвитку та функціонування	17	2	4			11		1	1			15	
Тема 11. Фізіологія нервової системи. Вікові особливості	19	4	4			11		1	1			15	
Тема 12. Фізіологія сенсорних систем. Розвиток і вікові особливості органів чуття	15	2	2			11		1	1			15	
Тема 13-14. Фізіологія та вікові особливості вищої нервової діяльності	30	6	6			18		2	2			22	
Тема 15. Валеологія як наука. Здоровий спосіб життя. Фізіолого-гігієнічні основи харчування, режиму дня, закалювання	15	2	2			11		1	1			15	
Усього годин	268	42	48			178	268	16	20			232	
Модуль 2													
ІНДЗ						2						2	
Усього годин	270	42	48			2	178	270	16	20		2	232

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Історія розвитку фізіології ЦНС і ВНД. Нервова система як фізіологічна система організму.	2	1
2	Закономірності росту та розвитку організму людини.	2	1
3	Фізіологія опірно-рухового апарату людини. Вікові особливості розвитку	2	1
4	Внутрішнє середовище організму. Склад і властивості крові. Вікові особливості складових внутрішнього середовища	4	1
5	Фізіологія серцево-судинної системи. Вікові особливості розвитку та функціонування	4	1
6	Фізіологія дихальної системи. Вікові особливості розвитку та функціонування органів дихання	2	1
7	Фізіологія травної системи. Вікові особливості розвитку та функціонування	4	1
8	Обмін речовин та енергії як основна функція живого організму. Вікові особливості	2	1
9	Фізіологія видільної системи. Анатомо-фізіологічні вікові особливості. Вікова фізіологія статевої системи	2	1
10	Вікова фізіологія статевої системи	2	1
11	Фізіологія ендокринної системи. Вікові особливості розвитку та функціонування	2	1
12	Фізіологія нервової системи. Вікові особливості	4	1
13	Фізіологія сенсорних систем. Розвиток і вікові особливості органів чуття	2	2
14	Фізіологія та вікові особливості вищої нервової діяльності	6	1
15	Валеологія як наука. Здоровий спосіб життя. Фізіолого-гігієнічні основи харчування, режиму дня, закаливання	2	1
	Разом	42	48

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
	-	-	-

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
	-	-	-

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Історія розвитку фізіології ЦНС і ВНД.	11	15
2	Періодизація розвитку людини.	11	15
3	Спадковість і середовище, їх вплив на розвиток дитячого організму.	11	15
4	Основні гормони залоз внутрішньої секреції.	12	15
5	Анатомо-фізіологічні особливості дозрівання нервової системи.	12	15
6	Психофізіологічні аспекти поведінки дитини. Розвиток мовлення.	12	15
7	Індивідуально-типологічні особливості дитини.	12	15
8	Пам'ять, її види. Особливості розвитку пам'яті у дітей.	12	15
9	Зміни дихання при м'язовій роботі.	12	15
10	Будова і функції зорового, слухового, вестибулярного апарата.	11	15
11	Фізіологічні механізми травлення. Вікові особливості.	11	15
12	Значення видільних процесів. Регуляція сечоутворення.	11	15
13	Вікові особливості енергетичного обміну і терморегуляції у дітей та підлітків.	11	15
14	Видільна система. Шкіра.	11	15
15	Динамічний стереотип як фізіологічна основа утворень вмінь, навичок, звичок, режиму дня. Особливості утворення і переробки стереотипів в різні вікові періоди. Функціональна система асиметрії кори великих півкуль людини.	18	22
	Разом	178	232

9. Індивідуальні завдання

В процесі самостійної роботи студент пише реферат на одну з обраних тем:

1. Вікові особливості системи кровообігу.
2. Роль генотипу та середовища у формуванні особистості.
3. Особливості психічної діяльності людини.
4. Фізіологічні особливості організму дітей та їх адаптація до фізичних і розумових навантажень.
5. Розвиток центральної нервової системи у дітей та підлітків.
6. Вплив занять фізичною культурою й спортом на функціональний розвиток організму дітей та підлітків.
7. Зміни ендокринних функцій при різних станах.
8. Роль сенсорних систем в пізнанні оточуючого світу і розвитку інтелекту дитини.
9. Значення кістково-м'язової системи для росту і розвитку організму дітей та підлітків.
10. Значення води, мінеральних речовин, вітамінів у життєдіяльності організму людини.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Виконання завдань на семінарських заняттях передбачено в аудиторії, яка обладнана проектором мультимедійним, екраном, дошкою настінною. Використовуються методичні вказівки до семінарських занять та самостійного вивчення дисципліни, фондів лекцій з дисципліни, що вивчається.

15. Методичне забезпечення

1. Ткач І.О. Психофізіологія ЦНС та ВНД: робоча програма з навчальної дисципліни / І.О. Ткач – Маріуполь: МДУ, 2020. 20–с.

12. Рекомендована література

1. Атлас анатомии человека / сост. В.П. Воробьев, Р.Д. Синельников. – Т.1. – 2-изд. – М. – Л.: Мед. гиз, 1946. – 352 с.
2. Воробьева Е.А. Анатомия и физиология. / Е.А. Воробьева, А.В. Губарь, Е.Б. Сафьянникова – М.: Медицина, 1987. – 432с.; ил.
3. Коляденко Г.І. Анатомія людини: Підручник / Г.І. Коляденко. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2004. – 384 с. – ISBN 966-06-0324-X.
4. Лурия А.Р. Основы нейропсихологии. / А.Р. Лурия – М.: Изд-во МГУ, 1978.
5. Людина: Навчальний посібник з анатомії та фізіології / Гол. ред. Т. Смит. – 4-те оновлене вид. – Львів.: БаК, 2006. – 240 с. – ISBN 966-7065-61-8.
6. Недоспасов В.О. Физиология центральной нервной системы / В.О. Недоспасов. – М.: ООО УМК «Психология», 2002. – 377 с.
7. Обреимова Н.И. Основы анатомии, физиологии и гигиены детей и подростков: Учеб. пособие / Н.И. Обреимова, А.С. Петрухин. – М.: Академия, 2000. – 376 с.; ил.
8. Рохлов В.С. Практикум по анатомии и физиологии человека : Учеб. пособие / В.С. Рохлов, В.И. Сивоглазов. – М.: Академия, 1999. – 160 с.
9. Самусев Р.П. Атлас анатомии человека / Р.П. Самусев. – М.: ООО «Издательский дом «Оникс 21 век»: ООО «Мир и образование», 2002. – 544с.
10. Сапин М.П. Анатомия и физиология человека (с возрастными особенностями детского организма): Учеб. пособие / М.П. Сапин, В.И. Сивоглазов. – М.: Академия, 1997. – 448 с.; ил.
11. Сапин М.Р. Анатомия и физиология детей и подростков: Учеб. пособие для студентов пед. вузов / М.Р. Сапин. – М.: Академия, 2002. – 456 с.
12. Семенов Э.В. Физиология и анатомия человека. / Э.В. Семенов – М., 1997.
13. Симонов П.В. Мозг. / П.В. Симонов – М.: Мир, 1984.
14. Ткачук В.Г. Анатомия и эволюция нервной системы: Краткий конспект лекций / В.Г. Ткачук, В.Е. Хапко. – К., 1999. – 56 с.
15. Федюкович Н.И. Анатомия и физиология: Учеб. пособие / Н.И. Федюкович. – Ростов-н/Д.: Изд-во «Феникс», 2002. – 415 с.
16. Физиология центральной нервной системы / Т.А. Кураев, Т.В. Алейникова, В.Н. Думбай, Г.Л. Фельдман.: Учеб. пособие – Ростов-н/Д, 2000. – 384 с.
17. Физиология центральной нервной системы и сенсорных систем: Хрестоматия / Сост. Т.Е. Россолимо, И.А. Москвина-Тарханова, Л.Б. Рыбалов. – М.: Московск. психолого-соц. Институт, Воронеж: НПО «МодЭК», 1999. – 576 с.
18. Хрестоматия по анатомии ЦНС. / [Ред.-сост. Л.К. Хлудова] – М., Изд. "РПО", 1998.
19. Шаде Д. Основы неврологии. / Д. Шаде, Д. Форд – М.: Мир, 1976.

13. Інформаційні ресурси

1. www.alleng.ru/d/bio/bio053.htm
2. www.booksmed.com › Психиатрия-Психология
3. window.edu.ru/resource/659/62659/files/vozs_anatom_lection.pdf
4. mirknig.com/.../lekcii-po-anatomii-i-fiziologii-centralnoy-ner... – Россия
5. maup-sevastopol.narod.ru/e_katalog/ps_01.pdf
6. gzvon.pyramid.volga.uv/biblioteka/kafedra_filosofii/.../index.htm
7. chitalka.info/ps_01/index.html

Додаток до Робочої програми навчальної дисципліни щодо внесення змін
Зміни обговорено та затверджено на засіданні кафедри протокол № ____
від «__» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри практичної психології

та інформаційної діяльності _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

№ з\п	№ та зміст пункту, до якого внесено зміни	ПІБ викладача	Підпис викладача